

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

5. APRILA

STEV. 14

Nekatere divje zelenjadne rastline

Spomladi, aprila in maja meseca, je po kmetih za prehrano najslabši čas, pa ne samo za prehrano domačih živali, ampak tudi za ljudi. Vse zaloge gredo h koncu, novine pa še dolgo ne bo nobene. Tedaj se ljudje nekako v sili zatekajo v naravo, ki v tej dobi vsako leto iznova zaživi in nudi prej nego vrt in njiva ne samo stradajoči živini, ampak tudi marsikje pomanjkanje trpečemu prebivalstvu razno zelenjad, ki se dá na mnoge načine pripraviti za človeško hrano, pa vrhu tega učinkuje izvečine tudi zdravilno na razne organe našega telesa.

Pa ne samo iz nujne potrebe radi segamo spomladi po divje rastočih rastlinah, ampak tudi zato, ker uživanje teh rastlin jako blagodejno vpliva na ves naš organizem in pomaga izčistiti iz njega škodljive zaostanke, ki so se nabrali v njem preko dolge zimske dobe. Morebiti torej ne bo odveč, ako opozorimo naše gospodinje — revne in premožne — na nekatere take rastline, ki rastejo po tratih, logih in poljih večinoma kot plevel in ki so sicer splošno znane, toda kot živilo preveč omalovaževane.

Motovilca raste divji po njivah in vrtovih, pa ga dandanes tudi že povsod sejejo. Daje znano izvrstno solato za zimo in rano pomlad. Ko požene stebila in racvetje, ni več za rabo. Navadno pa divjega motovilca ni toliko, da bi kaj zalegel. Zato nujno priporočamo setev te izborne solatne rastline. Sejejo ga jeseni septembra meseca.

Pljučnik, ki raste po senčnatih gozdnih rebrih, nas zgodaj spomladi razveseljuje s svojim sočnim, nežnim zelenjem in lepim cvetjem, ki je izpočetka rdeče, potem pa pomodri. Drugod je to splošno znana užitna rastlina, z zdravilnimi učinki. V Angliji jo tudi pridelujejo po vrtovih kor drugo zelenjad. Pri nas pa doslej to še ni v navadi. Kdor jo bo poskusil, se bo prepričal, da daje dobro solato in tudi za špinačo je uporabna. V zdravilstvu pa je na glasu pri vratnih in pljučnih boleznih. Pljučnik priporočajo kot čaj proti kamnom v mehurju, zlati žili in griži. Obnese se prav tako za obkladke na rane in poškodbe,

Regrat je znana rastlina, ki raste kot nadležen in zelo škodljiv plevel povsod po tratih. Kakor je pa hud zajedavec travnate ruše, tako je pa kot solatna in zdravilna rastlina prav izvrsten. Zelo ugodno učinkuje pri zapeki, pri obolenju jeter in pri izločanju žolča. Regrat ni užiten samo kot solata, ampak tudi pozneje, ko se razraše, v obliki špinače. Vedno je pa uporaben tudi za čaj, ki raztaplja škodljive snovi v organizmu in žene na vodo. Aprila je čas, da čim pogosteje uživamo to rastlino vsaj kot solato.

Vodna kreša raste po bistrih potokih in studencih s toplo vodo. V Nemčiji jo pridelujejo v nalašč za to prirejenih strugah, kjer jo vso zimo nabirajo in razpošiljajo kot dragoceno solato križem sveta. Učinkuje tudi zdravilno pri raznih boleznih. Ima obilo vitaminov A in C in slovi zaradi tega kot izvrstno sredstvo proti gnilobi dlesna (skorbut). Zelo bi bilo želeli, da bi se ta rastlina tudi pri nas vpeljala in razširila povsod, kjer so za njeno uspevanje ugodne prilike.

Kopriva je eicer zelo osovražen plevel, ki se ga vsakdo boji ni od daleč ognje. Je to nekak znak zanemarjenosti in nekulture. Kljub temu pa moramo priznati, da so mladi poganjki, ki bodo zrastle zdaj na pomlad iz trajne korenike, jako dobro zelenje za špinačo, ki se tudi že pri nas marsikje s pridom uživa. Izvleček iz kopriv je baje dobro sredstvo za rast las. Zavrelca od kropiv se uporablja tudi pri nekaterih notranjih boleznih.

Hmelj raste divje po mejah vlažnih dolin, ob rekah in potokih. Mladi, vrvicam podobni poganjki dajejo izvrstno nadomestilo za špinačo. Pripravijo se lahko tudi za prikuho. Uživajo pa se tudi kot solata, ako jih primerno pripravimo. Hmelj je tudi znana zdravilna rastlina pri bledičnosti, ledvičnih boleznih in pri protinu. Je dobro sredstvo za vzbujanje teka, krepčilo želodca in za pomirjenje krčev.

Marjetica je znana ljubka cvetka naših trat. Kot čaj pri prehladu in pri cvetju čre-

vesne sluznice se že tudi pri nas uporablja. Pri ranah ustavlja kri in pospešuje celjenje. Manj znano pa je, da je nežno listjice pripravljeno kot solata, prav okusno. Užitno je tudi pripravljeno kot špinača.

Razen mnogih drugih, vsaj pri nas manj znanih divjih zelenjadnih rastlin, naj omenimo le še lapuh, kurja čreva, rman, kozje tačke, trpotec, kislico, zajčjo deteljico — vse

znane plevelne rastline, ki pa se dajo s pridom uporabiti tudi v kuhinji, ako jih nabiramo, ko so mlade in nežne in ako jih primerno pripravimo. Seveda se je treba na taka jedila privaditi, ker njihov okus ne prija vselej našemu bolj ali manj zmehkuženemu, razvajanemu — torej kolikortolike pokvarjenemu okusu. H.

Voščilo za Veliko noč

Velika noč je tu! Pomlad sicer ni stopila v deželo s snežnim plaščem na ramenih, pač pa jo je spremljal občuten mraz in pihalo je nekaj dni tako burno, da je bil marsikateri gospodar raje za pečko kot pa na njivi ali travniku. O tebi, ljuba velikonočna nedelja, pa upamo, da odpreš prijaznemu pomladnemu soncu vrata na stežaj, da se tudi narava po svoje veseli nad Gospodovim vstajenjem. Velikonočni pirh roma iz roke v roko in četudi ga obdaja trda, bela apnenasta lupina, vendar vemo le predobro, da biva v njem — seveda dokler ni kuhan — malo pišče, ki si prekljuje ob določenem času svoj grob in vstane k novemu, sijajnejšemu življenju. Ljubi gospodar in gospodi, nja, Velika noč je prišla. O prijatelja, naj pride Velika noč tudi v vajino hišo; naj bo Velika noč in vstajenje tudi na vajinem polju, v vajinih hlevih, na vajinem dvorišču, v vajini hiši, v vajinih srcih! Kakor zdrobi pišče trdo jajčno lupino, podobno razbi, dragi kmetovalec tudi ti skorjo raznih predsodkov, nagnjenja do vsega, kar diši po starem kopitu, lupino trmoglavosti in zaprtosti samega vase. Posnemaj pišče v jajcu!

Velikonočno jutro naj posveti s svojim vstajenjem na tvoje njive. Rastline, ki jih prideluješ, hočejo biti uležane in rahle, vlažne, globoko preorane, s pravimi hranivimi (gnojilnimi) snovmi oskrbljene zemlje, ki je že mesece in mesece pred setvijo popolnoma pripravljena za svojo nalogo. Ravnaj torej v tem smislu! Naj bo Velika noč na tvojem polju, da se ne bo po njem bohotno šopiril plevel, da ti ne uniči žetve suša ali mokrota, da ne bo tvoje rastline trpelo lakote. Žetev, dragi gospodar, je v tvojih rokah, ako je vsemogočni Gospodar z dežjem in soncem na tvoji strani. Zato ne pozabi na tega najboljšega svojega Prijatelja noben dan; pogosto dvigni svoje oko in srce kvišku in se spomni velike resnice: »Ako Gospod ne zida hiše in ne varuje mesta (pa tudi žetve) zastoj se trudijo zidarji in čuvarji.« Kjer je danes

kmečka zemlja še močvirna in mrzla, kjer gospodar še pita na svojih njivah osat in ogrščico in pirnico, kjer ponuja rastlinam v hrano nečisto, lačno zemljo, tam mora zasvetiti Velika noč. Kdor začčenja orati in gnojiti njivo šele v aprilu, seveda za tega bo velika noč bolj jalova.

Velika noč naj zavlada v tvojem semenskem zrnju. Preskrbi si čisto, izbrano, požlahtnjeno, sveže, izenačeno (egalizirano) seme glede teže in velikosti in posej ga plitvo, a v lepem redu — če mogoče s sejalnim strojem — na njivo, ki je tako lepo obdelana, da bi človek na prvi pogled mislil, da je gladek parket za plesišče. Velika noč naj posveti tudi v nego tvojih pridelkov: motika naj igra prvo violino v koncertu tvojih velikonočnih godal, vsi plodovi (okopavine) postanejo veliki po motiki. Na bo velikonočno tudi tvoje semenje, ponavljam še enkrat; zaupaj materi zemlji le dobro kaleče sveže seme, ki je veliko, težko, zdravo in na vso moč čisto. Kaj ti je storiti, da obvaruješ žita travne rje in raznih smeti, gotovo več.

Veliko noč povabi na svoj sadni in zelenjadni vrt! Obreži drevje, seveda ob pravem času, kolikor je potrebno. odstrani kar je prestarega, precépi zanikrne na pol lesnike in drobnice med jablanami in hruškami s cepiči pasem, ki so edino pripravne za lego in zemljo tvojega vrta, ne sadi drevja nikoli pregosto, da ne boš čez leta žalostno gledal hoste brez sadja namesto lepega vrta, polnega jabolk in hrušk in češpelj.

Na vrtu, ki ga je obsijalo velikonočno sonce raste polno zelenjadi, ki je mnogo gospodinjsko doslej še ni gojilo, pa bi ji, če je količkaj vešča kuharica prišla na vso moč prav v kuhinji. Ohrovt, vrhane kolerabce, pa tudi redkvice rdeča ali bela, brstičnati ohrovt za po zimi, zelena, janež, koper, rdeča pesa in podobne rastline niso dobro došle samo na gosposki mizi, ampak bi se tudi na

eslu prav dobro podale, ker bi prinesle nekoliko več razlike v enolično prehrano.

Tudi mnogi hlevi bi z veseljem pozdravili novo Veliko noč. Hlev, ki je ves zamožvirjen, plesniv, temačen, smrdljiv, ki se ga po stenah drži polno blata, ozračje pa mu napolnjuje smrdljiva sopara, ta hlev naj praznuje velikonočno vstajenje in naj se prav korenito očisti, osuši in prezrači. — Oskrbi mu prepotrebno, a pravilno ventilacijo (prevetrovanje), da pride vanj svež, čist, zdrav zrak, toda brez škodljivega prepaha! V njem naj bo vedno zmerna toplota — 15 stopinj Celzija — tla pod živino pa suha, nagnjena malce navzdol, da se gnojnica hitro odteka — in dobro nastlana z zdravim nastiljem. Če storiš tako, ti bodo živali rale in uspevale, da boš lahko na glas zaupal, seveda le, če imaš živali, ki eploh spadajo v hlev, to se pravi živali, ki izvirajo od dobre matere in izvrstnega plemenjaka (bika, žrebca, mrjasca). Če dobremu rodu in krvi pridružiš še skrbno postrežbo, obilno, zdravo in pravilno krmo, čisto in svežo pijačo: potem bo v tvojem hlevu krasna Velika noč v veselje in blagor vsega tvojega ostalega gospodarstva. Naši hlevi hrepene in glasno kličejo po Veliki noči! Vsa ureditev hlevov, oskrbovanje in krmljenje živine zahteva Veliko noč. Lep pih za Veliko noč v naših hlevih bi bila tudi naprava za kisanje zelene krme (ansilaža), ki bi jo pokladali po zimi in na ta način močno pospešili tečnost krme, pa tudi pomnožili produkcijo mleka in njegovo maščobo.

Velika noč naj pride na kurje dvorišče! Le zdrave in mlade kokoši vam bodo delale veselje in dajale dobiček, cenjene gospodinjne. Zato pa skrbite, da bodo izvaljene že v mesecu marcu in aprilu ali vsaj do srede maja; take vam dorastejo in dozore do jekako ceno. Proč s kokošmi, ki so vam neele že dve leti ali celo že tri leta in nadomestite jih vsako Veliko noč z mladnicami. Če hočete,

da bodo ob zgodnji spomladanski valitvi jajca po možnosti oplojena, pridružite plemeniskim kuram mladega, ognjevitega petelina, najbolje enoletnika. Tak zadostuje za ducate in ducate kokoši! Seveda mora pa plemenjak izvirati od kar najboljše matere-jajčarice; kajti lastnost obilne nesnosti se deduje od petelina na njegove hčere-jarčice.

Velika noč naj zavlada po slovenskih kmečkih dvoriščih, da bo po njih vse povsod snaga in red! Kjer je vse navzkriž, blato in luže in prah, orodje, slama, les — je to strašno slabo spričevalo za gospodarja. Taka grda dvorišča so pa tudi kotišča raznih boleznih za živali v hlevu in za ljudi v hiši.

Pridi velikonočno veselje v naše hiše! Po njih naj vlada urejeno delo: dajte nekoliko več besede uri na steni ali v zvoniku! Ta naj naznanja čas, kdaj naj se dnevno delo prične in kdaj konča, vsaj ob navadnih delovnih dobah. Proč s prenapetim garanjem pred jutranjo zoro pa pozno, pozno v noč! To naj bodo le bolj izjeme, kadar je res potreba za to. Proč s kletvino in zmerjanjem, proč z viharnim razgrajanjem, pa tudi z brezbesednimi celodnevimi zamermi! Mir vladaj po hišah! Veselo alelujo tebi gospodinja, ki te tarejo skrbi in bridkosti žalostno srce; srečno velikonočno vstajenje, tebi gospodar, ki ti mukepolno delo in prizadevanje ne prinaša plačila, kot si ga pričakoval! Naj pride velikonočno veselje tudi v vajini sreci! Drži ta sv. zavezo, ki sta jo sklenila pred oltarjem natančno po navodilih jugoslovanskih škofov, ki sta jih slišala v letošnjem postnem času in velikonočni mir bo spremljal vajino življenjsko pot do groba.

In kakor naj Velika noč zazeleni in vzveze v kmetijstvu, tako naj pride njen blagoslov tudi na rokodelstvo in obrt, na industrijo in trgovino, na vse panoge človeškega prizadevanja. Velikonočno sonce naj posveti v vse kraje, v hiše, v občine, v države, v cerkve, med narode! Preljuba Velika noč bodi zdrava, zdrava tisočkrat! oofr.

Stalni in menjalni travniki

Umni gospodar bo na vsajem posestvu vedno bolj upeljeval menjalne travnike, ker so mnogo rentabilnejši, že iz razloga, da stalni travniki radi kaj hitro opešajo, zaseje se plevel, ki vsako leto bolj uničuje travo, ji jemlje hranilne snovi in jo ovira v rasti. Stalne travnike napravljamo le na krajih, kjer ne moremo imeti polja.

Za stalne travnike sejemo le trajne detelje in bujne, ne previsoke trave. Italijansko ljuliko, ki jo nekateri tako radi sejejo, ni priporočljiva, ker se prvo leto bujno razraste in zatre vse druge, kasneje pa odpove. Zato moramo biti previdni, kajti kar je mogoče najboljša mešanico za suh apnast travnik, je za vlažen popolnoma za nič.

Skoraj vsaka zemlja zahteva drugačno travno mešanico, zato moramo pri naročbi semen vedno točno označiti kakovost zemlje in njeno lego.

Stalne travnike moramo tudi večkrat pognojiti, in sicer menjalno, prvo leto vzamemo hlevski gnoj, drugo leto pa umetnega. Spomladi potegnemo čez travnik s trnjeno brano, da se prerahlja zemlja in da dobe koreninice zrak.

Za menjalne travnike pa vzamemo travno mešanico visokih in nizkih trav ter detelje, da tako izkoristimo čim več svetlobe in zraka. Menjalne travnike sejemo zdaj na tem, zdaj na drugem svetu. Tak travnik zdrži 5 do 8 let. Košnje so bogate prvovrstnega sena, ker zemlja ni izrabljena in ne plevelna ter poplača tako trud že v prvih dveh letih.

Sejemo meseca aprila do maja, ko je zemlja še dovolj mokra ter ima rastlina dovolj časa za pravilen razvoj do zime. V krajih, kjer je pogosto suša poleti, sejemo travo že v jeseni avgusta in septembra.

Semena razdelimo čim enakomerneje po vsej površini, ki smo jo prej razdelili na enake oddelke. Prav na toliko delov pa raz-

delimo tudi travno mešanico. Ko posejemo prvi oddelek, bomo videli, ali nam zadošča količina semena in po tem se bomo ravnali pri setvi ostalih oddelkov. Da pa bo travnik čim enakomerneje posejan, sejemo polovico po dolgem in polovico počez.

Setev spravimo v zemljo z grabljami, ali na robe obrnjeno brano, še bolje pa je s trnjeno brano. Nato setev povaljamo z lesenim valjem, da stopi voda do površine.

Priprava zemljišča za menjalni travnik.

Na zemljišču moramo popolnoma zaitreti plevel, zato pridelujemo leto poprej na za setev določenem prostoru okopavine: krompir, kuzuza, pesa itd. Poleg zatiranja plevela pa moramo zemljo temeljito prerahljati in pognojiti. Le v dobro prerahljani, zračni zemlji bodo mlade rastlinice dobro uspevale.

Gnoj, hlevski in umetni, moramo spraviti takoj v zemljo, le tako bo dobro učinkoval. Hlevski gnoj vsebuje veliko dušika, ta pa ne zadostuje, zato moramo gnoju za menjalne travnike dodati še kalijeva in fosfatna gnojila, a na apnu revni zemlji damo še apnenega prahu.

J. M.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Naši mali

Cenček

Cenček je dobil prve hlače. Pa ne takšne, kakor jih otroci nosijo, ki še zadaj srajčko kažejo, ampak prave resnične hlače, kakor jih imajo odrasli. Na veliki petek jih je prvič oblekel. »Da bo šel lepo oblečen božje grobe molit,« je rekla mama, ko ga je oblačila. Jej, se je to Cenčku dobro zdelo. Kakor pav je stopical po hiši okoli in vsak, ki je prišel v hišo, je moral najprej Cenčka v njegovi veličastnosti občudovati. »Ali si pi-pi!« je rekla teta Meta, ko ga je videla. In stric Pepe je rekel, da je zdaj že resničen, pravcati možak.

Mati je nekaj čaka to hvalisanje poslušala, nato se je tudi njej dobro zdelo, končno pa se je le zavedla, da je vsega tega hvalisanja in napihovanja preveč. »Fantek bo pi-pi,« je rekla, »če bo lepo priden in bo v cerkvi lepo Boga molil, pa roke sklenjene držal in se nič cmeril.«

Potem se je še ona napravila, da gre v cerkev. Sicer se je zdaj sredi popoldneva malo težko odtrgala z doma, ko je bilo še

toliko dela pri hiši: pospravljanje, peka, čiščenje — vse, kar pač prazniki s seboj prinesejo dobri gospodinji. Zato se ji je tudi teta Meta ponudila, da bo ona Cenčka vzela s seboj v cerkev, ampak mati je to ponudbo zavrnila. »Prvič gre na veliki petek v cerkev, spodobí se, da ga sama tja peljem in mu pokažem Boga na križu, da ga bo z menoj vred kušnil. Kdo naj otroka uči moliti, če ne mati?«

Tako je mati peljala Cenčka v cerkev. Tam je bilo vse temno, le pred božjim grobom so gorele lučke in razsvetljevale Boga v monštranci. Cenček je gledal, se stiskal k mami in se ni mogel načuditi Vojaka, ki sta stražila božji grob, sta se mu imenitna videla; kar oči ni mogel odmakniti od njiju. »Ali sta huda?« je tiho zašepetal mami.

»Včasih,« je odgovorila mama.

»Kdaj včasih?«

»Kadar otroci v cerkvi pred božjim grobom klepetajo.«

»O,« se je ustrašil Cenček in umolknil.

Nato ga je vzela mati s seboj, da gresta Bogca kušnit. Mati mu je stisnila v roko dinar, da ga je vrgel v puščico.

»Ali Bogca zelo boli?« je vprašal Cenček in pokazal materi prebodene Kristusove roke in noge.

»Bolelo ga je, pa zdaj ga ne boli več,« je odgovorila mati. »Zdaj Boga boli samo še takrat, kadar ljudje niso prični in ga žalijo. Če Cenček mame ne uboga takrat Boga boli.«

»Mama, saj bom priden,« je rekel Cenček in se zopet zaveroval v Kristusove rane.

Spotoma iz cerkve grede sta se mama in Cenček še veliko pomenila. Cenček je hotel vse vedeti, kar je v cerkvi videl. Zakaj so Judje Jezusa umorili, kako so ga v grob položili, zakaj so ga z žebli prebili? Vprašanja so kar deževala in mama je potrpežljivo odgovarjala na vsa. Tako srečna je bila, da lahko svojega sinka uči in trudila se je, da tale trenutek božje milosti, ki se bo njenemu sinku gotovo za vse življenje vtisnil v spomin, dobro izrabi. Zares, bila je prava krščanska mati in je vedela, da nikoli ni prezgodaj začetni svojega otroka učiti spoznavati in ljubiti Boga. Vedela pa je tudi, da so uprav prizniki tisti dnevi, v katerih ima mati največ prilike, da se zaani svojega otroka z življenjem Jezusovim in z življenjem v duhu svete Cerkve.

Vse ostale praznične dni je mati po svoji moči posvetila Cenčku. Razložila mu je, kaj pomenijo pirhi, kaj gnjat, kaj hren. Peljala ga je gledat procesijo, ko so nesli iz groba vstalega Zveličarja skozi vas in preko polj; z njim je pela alelujo, z njim je poslušala velikonočne zvonove, ki so odmevali preko dobrave. In na veliko nedeljo je šel fantek z njo v cerkev, čeprav so sosedje pravili, da je za to še premajhen. »Otrok ni nikoli premajhen, da ga izročimo Bogu,« je rekla. In prav je imela.

Šivalni stroj

Šivalni stroj je eden najboljših prijateljev gospodinje. Blagor tisti, ki je o pravem času naložila denar v to, tako potrebno pravico v gospodinjstvu. Saj ji prihrani marsikateri dinar, ki bi sicer romal iz hiše za razno šivanje. Dobrega stroja je gospodinja lahko vesela; mora pa seveda zanj tudi skrbeti in ga negovati, kar ji obilno povrne. Dostikrat na to pozabimo, potem smo pa nejevoljne, če se nam začne ustavljati, če trga nit, ali drugače »nagaja«, kadar šivamo.

Najbolj praktičen je šivalni stroj z okroglim čolničkom, vendar so tudi nekatere druge vrste dobre. Paziti moramo na

to, da uporabljamo vedno prave igle in primerno nit. Če se kaj pokvari, naj se loti popraviljanja samo oseba, ki to razume. Marsikaki nepriliki se ognemo, ako stroj tu pa tam očistimo, posebno ako dosti šivamo. Mazati ne smemo preveč. Sedaj ob priliki pomladanskega čiščenja, ko bomo dodobra popravili vse kole, se spomnimo tudi našega šivalnega stroja. Vzemimo si urico časa, in sicer podnevi, ter ravnajmo takole:

Najprej snamemo jermen z gonilnega kolesa, vzamemo ven čolniček z vretencem, nato pa s cunjo, ki ne pušča dlak (najbolje platneno), zbrišemo prah z vseh delov stroja, ki jih dosežemo. Potem vzemimo petrolej in ga nakapljamo v vse luknjice. Kolo poženi mo parkrat sem in tja, da petrolej odloči prah, strjeno olje in drugo nesnago v stroju. Kar se je izločilo, zbrišemo in luknjice zopet napolnimo s petrolejem. Če to parkrat ponovimo, spravimo iz stroja vse, kar ne spada vanj. Pa tudi vse druge dele stroja zbrišemo s cunjo, ki smo jo namočili v petrolej. Vse dele stroja nazadnje temeljito zbrišemo s svežo, platneno cunjo, da so čisti. Zdaj šele pride na vrsto najboljšee strojno olje, ki ga nakapljamo v vse polnilne luknjice. Pri tem moramo biti zelo natančni. Ko smo vse namazali, stroj parkrat poženi mo in obrišimo še vse olje, ki izstopi. Kadar kupujemo olje za šivalni stroj, ne smemo štediti. Dobro olje ne sme imeti v sebi nobene smole ali kislin, zato nam res varuje stroj, ki ga z njim mažemo. Preden natakemo jermen nazaj, ga tudi namažemo, da ostane prožen.

Nazadnje pogledjmo, če ni ostala kje kapljica petroleja ali olja, ki bi nam utegnila zamazati blago, ki ga bomo šivali. Zbrišemo, kar je treba, potem pa malo šivajmo po krpici, ki pobere odvišno olje.

Ko je vse zopet v redu, denemo nazaj čolniček, spustimo navzdol nožico in denemo vmes krpico, da mehko leži. Stroj naj bo vedno pokrit, da se po nepotrebnem ne praši. Na več let je dobro, ako ga prepustimo strokovnjaku, da ga temeljito prečisti. Pri vsakem stroju se je najbolje ravnati po navodilu, ki mu je priloženo. Če počti jermen, odrežemo strgani del, izvrtamo nove luknje in zvežemo z močno žico.

Zelo uporaben je stroj, ki je zgoraj raven (ki se da poglobiti), da ga lahko uporabljamo kot mizico, kadar ne šivamo. H. Š.

V vsako hišo »Domoljuba!

KUHINJA

Žličniki iz ajdove moke za juho. Žlično maslo ali toliko surovega masla mešam z dvema rumenjaka. Nato pridenem sneg dveh beljakov in dve polni žličici ajdove moke. Ko je narahlo zmešano, zakuham žličnike v vrelo juho. Kuhati se morajo žličniki v obilni juhi, da se lahko razprostire in da narastejo. Kuhajo naj se žličniki 8 do 10 minut.

Fižolov piré s krompirjem in korenjem. Bel fižol, katerega naj bo četrt kilograma, že zvečer namočim. Drug dan ga pristavim z mrzlo vodo. Ko fižol zavre, ga pustim dobre četrt ure vreti. Nato mu odredim vodo, ga zalijem s kropom in mu dodam srednje debelo, ostrgano in oprano ter na rezine zrezano korenje in štiri olupljene, oprane in zrezane krompirje. Jed osolim in kuham toliko časa, da se vsi dodatki zmečkajo. To kuhanje dobro zmešam in stlačim in še pretlačim skozi sito. Da se mi pretlačenje boljše obnese, prilivam med pretlačenjem gorko juho ali krompirjevko. Med zadnjim vrenjem zabelim jed z razgretim cvrčkami, pomešanimi s sekljanim peteršiljem in s ščepom popra. Jed dam za prikuho k mesu na mizo.

Velikonočna jed (aleluja). Posušene repine olupke namočim prejšnji dan v mrzli vodi. Drug dan jih do mehkega skuham in denem dobro sesekljane na svetlorumeno prežganje. Dobro jih zmešam in zalijem z juho svinjskega mesa. Ko jed dobro prevre, je pripravljena za na mizo. Ako ji pridenem ščep popra, ji ne bo škodovalo.

Ščuka s sardelami in limonami. Ščuko ostržem, ji odvzamem drob in poberem, kolikor se dá. Koščice iz nje. Meso zrežem na mazinec debele in mazinec dolge kose. Glavo pustim celo. V kozici razbelim dobrega olja ali surovega masla, mu dodam nekaj oenaženih in dobro sesekljanih ali pretlačenih sardelic, ščep muškata cveta, nato kose ščuke in na kose ožnem sok polovice limone. Kozico dobro pokrijem. Med praženjem obrnem ribo in jo poškropim s sokom polovice limone. Ko je riba mehka, jo zložim tako v skledo ali na krožnik, da je glava v sredi kosa mesa. Meso polijem s sokom, v katerem se je riba pražila in obložim z limoninimi koleščki.

Pomarančna solata. Srednje debele pomaranče olupim tako, da jim ostržem vso belo lupino, a pazim, da ne ranim mesa. Pomaranče zrežem na rezine, zložim na

krožnik in denem na sredo posamezne rezine pol žličke vkuhanega grozdčiča, ali po eno višnjo ali češnjo ali pol žličke vkuhanih brusnic. Površino potresem dobro s sladkorjem in polijem z dobrim vinom.

Potica iz ajdove moke. Pol litra ajdove moke poparim s pol litrom osoljenega kropla. To testo mešam toliko časa, da se shladi. V ohlajeno testo vlijem kvašček, ki sem ga napravila z 2 dkg kvasa, žličke sladkorja in nekaj žlic mleka. Ajdovo testo pognetem v ¼ litrah bele moke in potem pustim, da testo vzide. Vzhajano testo zavaljam, kolikor se dá na tanko ter namažem s tremi žlicami stoplene smetane, zmešane s enim jajcem. Površino potresem z dvema žlicama krušnih drobtin, z dvema pestmi zribanih orehov, z žlico sladkorja in s ščepom cimeta. Namesto z orehi potresem potico z rozinami. Testo tesno zvijem, denem v kozico in shajano spečem v pečici ali v peči. Potico pečem dobro uro.

DOMAČA LEKARNA

Hripavica je silno neprijetna stvar. Zakričal bi rad, pa stisnjeno grlo ne da glasu iz sebe. Glava je, kakor da bi bila poln sod, nos je zatlačen, dihanje je težko, noge svinčene. In to samo, ker si stopil razbeljen na prepih, sploh od naglega prehlada. Treba se je spotiti. Zelo dobro sredstvo je: zmešaj v pol kupice dobrega vinskega kisa toliko škroba, da bo gosto. Razmaži na za dlan široko krpo bolj na debelo in obveži s tem vrat, zavij se in zaspi. Glas se bo vrnil. Zelo dobro učinkuje rumenjaki, stepen s sladkorjem in zalit z vrelim mlekom, zjutraj in zvečer. To omeči grlo in pijuča. Hripavim otrokom poglej v grlo.

Špinača poživí kri, dé dobro bledičnim in zaprtim. Grenke snovi ki so v zelenilu, ženejo na stran, zato se pritožuje marsikdo, da leta po špinači, drugi spet, da se mu dviguje želodec po nji. Zato se mora špinača popariti in splakniti z mrzlo vodo. Popar pri špinači pospeši prebavo. Zdad vpije vse, da je treba špinačo surovo jesti. Veliko zdravnikov poudarja, da se mora špinača dobro skuhati. Koliko rodov je uživalo kuhano špinačo in ne vemo, da bi bili ljudje zaradi tega kaj manj odporni. Voda, na kateri se kuha špinača, napenja bolehné in stare osebe, zato zanje niso take juhe priporočljive. Špinača izpod snega ali po dolgem deževju ima neprijeten duh in ni priporočljiva bolnikom.

**Kupujte pri trdkah,
ki oglašajo v »Domoljubu«**

GOSPODARSKE VESTI

CENE

Kranj. Cene na debelo od 50 kg nazgor: pšenica 1.90, ječmen 2, rž 1.85, oves 1.90, koruza 1.40, fižol 2.50 do 3, krompir 0.80, seme lucerne 19, seno 0.75, slama 0.45 za 1 kg. Cene na drobno: pšenica 2.50, ječmen 2.25, rž 2, oves 2, koruza 1.50, fižol 3 do 4, krompir 1.25, seme lucerne 19.50, seno 1, slama 0.75 din za 1 kg. Sadje: jabolka 1. vrste 8, druge vrste 7, tretje vrste 6 din. Slanina suha 22 do 24, svinjska mast 19, čisti med 22 do 24 din za 1 kg. Volna neoprana 24 do 26, oprana 34 do 36 din 1 kg.

Konjice. Pšenica na drobno: 2.25 din kg, rž 2, oves 1.75, ječmen 2, koruza 1.50, fižol 2.50, krompir 0.80, lucerna (krma) 0.70, seno 0.45 do 0.60, slama 0.30 din. Navadno mešano vino pri vinogradnikih 3.50 do 4.50 din, finejše sortirano vino pri vinogradnikih 5 do 7 din liter.

Ptuj. Pšenica na debelo od 100 kg dalje: 1.75, ječmen 2, rž 1.65, oves 2, koruza 1.25, krompir 1, fižol 2.75, seno 5.50 slama 0.25 din za 1 kg. Svinjska mast 18 din, čisti med 16 din, mleko 1 do 1.50 din, novo vino iz navadnih vrst grozdja 4.25 do 5 din, vino novo iz kvalitetnih vrst grozdja 8, fino kvalitetno vino 10 din za 1 liter.

Cene lesa. Smreka in jelka: hlodi I/II monte 155—185 din za 1 m³ brzojavni drogovi 150 do 175, bordonali 170—180, filerji 185—205, trami ostalih razsežnosti 175 do 190. Škorete 300—400, deske-plohi 330 do 400, brusni les za celulozo 125—135 din. Kraljice 100 kg 38 do 42 din Bukev: hlodi 30 cm I/II 90 do 120, hlodi za furnir od 40 cm dalje 200—230, deske-plohi 250 do 500, parjeni, ostrorobi 580—630 din za 1 m³. Hrast: hlodi I/II od 30 cm dalje 200—300, bordonali 750—850, deske-plohi 700 do 900, frizi 750—940 din za 1 m.

Železniški pragi. 2.60×14×24 hrastovi komad 38 do 47 din, bukovi 24 do 29 din.

Oglje bukovo za 100 kg 48 do 56 din, canella za 100 kg 56 do 60 din.

ŽIVINA

Kranj. Na redni ponedeljski sejem dne 27. marca so prignali 31 volov (prodali 23), 15 krav (11), 16 telic (15), 3 bika (1), 7 telet (7), in 29 prašičev (16). Cene so se gibale tako: voli prve vrste 6 din, druge vrste 5.25, tretje 4.75, telice prve vrste 5.75, druge

5.50, tretje 4.50; krave prve vrste 5, druge 4.50, tretje 4; teleta prve vrste 8, druge 7; prašiči špeharji 9 do 10, pršutarji 8 do 9 din za 1 kg žive teže. Mladi pujski od 7 do 8 tednov 180 do 300 din komad. Surove kože goveje 7 do 10, telečje 12, svinjske 8 din za 1 kilogram.

Gradac v Beli Krajini. Na zadnjem sejmu sredi marca je imela živina te cene: voli prve vrste 4 din, druge 3.50, tretje 3; mlada živina prve vrste 4.50, druge 4, tretje 3.50; krave prve vrste 3.50, druge 3, tretje 2.50; prignanih je bilo na sejem 328 glav.

Maribor. Dne 28. marca so prignali na sejem 605 glav goveje živine, prodali pa 277 komadov po naslednjih cenah: voli prve vrste 5—5.50, druge vrste 4—4.75, tretje 3—4; biki za zakol 3—4; mlada živina 3.75—5; krave prve vrste 4—5, druge 3.75—4.25 din, tretje 2—3 din; teleta 4.50—6 din za 1 kg žive teže. Na svinjskem sejmu dne 24. marca so imeli prašiči le cene: 5 do 6 tednov 80—110 din komad, 7—9 tednov 115—140 din, 3 do 4 mesece 200—280 din, 5 do 7 mesecev 330—450 din, 8 do 10 mesecev 470—510 din, 1 leto 730—990 din; na vazo 1 kg žive teže 6 do 8 din, 1 kg mrtve teže 8 do 11 din.

Blanca pri Sevnici. Dne 21. marca je bil sejem na Žigerskem vrhu. Živino so plačali 5, telice 4.50 do 5; krave 3 do 4, teleta 5 vali kupci takole: biki 3.50 do 4.50 din za 1 kg žive teže, voli 4.50 do 5, junci 4.50 do 6 din.

Konjice. Poročajo, da je imela živina konec marca naslednje cene: voli druge vrste 4.50, tretje 3—4 din; telice druge vrste 4, tretje 3.50 din; krave druge vrste 4, tretje 3 din; teleta prve vrste 4.50, druge 4 din; prašiči špeharji 9, pršutarji 8 din za 1 kg žive teže.

SEJMI

10. IV.: živ. in kram Moravče (?). Poljsnik (?), živ. St. Jurij pri Grosupnem (?), svinj. Središče (?). — 11. IV.: živ. Lesce, Vrhnika, živ. in kram Bučča vas (?), živ. Kamnik, živ. in kram. Šoštanj, svinj. Ormož, živ. Ljutomer konj. in gov. Maribor, svinj. Dol. Lendava. — 12. IV.: živ. in kram St. Vid pri Stični, žiri. St. Jernej, Razkrižje, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje. — 13. IV.: živ. in kram. Poljsnik živ. in kram. Loka pri Zumu, svinj. Turnišče. — 15. IV.: živ. in kram. Zagradec, gov. Trebelno, Škofljava, Dobje, živ. in kram St. Janž pri Dravogradu, živil. in praš. Trbovlje.

PRAVNI NASVETI

Vojnica. B. F. C. — Vprašate, ali sme davčna uprava predpisati vojnico onemu, ki za to ni služil pri vojakih, ker je bil obsojen na izgubo častnih pravic. — Tudi oni, ki so oproščeni vojaške službe, ker ne uživajo državljanske časti, morajo plačevati vojnico, ki znaša za nje 50% letnega neposrednega davka. Ta davek, kakor vsak drugi, se lahko izterja, dokler terjatev še ni zastarala.

Spor zaradi nakupa kolesa. J. L. — Sin je kupil kolo, ki ga je plačal z očetovim denarjem. Oče zahteva, da trgovec izstavi račun na očetovo ime. Trgovec se pa brani izdati tak račun in je pripravljen potrditi le, da mu je sin plačal kolo. Vprašate, kako bi prišli do potrdila, da je oče plačal kolo. — Trgovec ima popolnoma prav. On je dolžan izstaviti potrdilo tistemu, ki mu je kolo plačal, ni pa dolžan raziskovati, s čigavim denarjem je bil račun plačan. To je pač stvar očeta in sina in naj oče od sina zahteva potrdilo, če ga namreč res rabi, da je z njegovim denarjem kupil kolo. V skrajnem primeru bi oče lahko tudi vložil tožbo na ugovovitev, da je on sinu plačal kolo tako daleč pa menda ne bo prišlo, ker bi to povzročilo samo nepotrebne stroške.

Prevžitkar. N. Radj bi vedeli, če se more razveljaviti Vaš podpis na pogodbi, ki ste jo sklenili s sinom zaradi prevžitka. Sin in snaha grdo ravna z Vami in Vas pustita v pomanjkanju, čeprav ste jima izročili posestvo. — V primeru nevhvaležnosti obdarovanca more tisti, ki mu je kaj daroval, darilo preklicati. Za veliko nevhvaležnost se smatra poškodba na telesu. Žaljenje časti itd., ki je takšno, da more biti žalilec na zahtevo žaljenega po kazenskem zakonu kaznovan. V tem primeru bi bila potrebna tožba. Če ste si izgovorili premajhen prevžitek in s tem ne morete izhajati, vsekakor lahko zahtevate od sina toliko, kolikor je potrebno za življenje. Ako želite še podrobnejših nasvetov, pojdite na uradni dan k domačemu sodišču in prosite, naj Vas pouče. Lahko tudi zahtevate, da sodnik pokliče sina k sodišču in ga pouči o njegovih dolžnostih.

Drevje na sosedovi njivi. Č. S. Vprašate, ali sme sosed pogozditi njivo z drevjem. Bojte se, da bi vam drevje s senco delalo škodo. — Sosedu zasaditve drevja ne boste mogli zabraniti. Le če bi bila senca takšna, da bi presegala krajavno običajno mero in ogrožala običajno uporabo Vašega zemljišča, bi lahko od sosedu zahtevali odstranitev drevja. Vsekakor bi se pa iz tega izcimila pravda, katere uspeh ni gotov.

Babica A. B. C. — Šola za babice traja 18 mesecev in se bo predvidoma začela v jeseni. Pogoji za sprejem bodo razvidni v Uradnem listu. Zato prosite na občini, da vas bodo takrat o razpisu obvestili. V minulem tečaju je znašala šolnina 2000 din.

Obračun med brati. J. G. V. — Denar, ki ga je brat-gospodar porabil od vaših prihrankov, lahko zahtevate od brata nazaj. Ker ste pa v tem času v boleznih živeli na bratovem posestvu in ste imeli popolno oskrbo, zapišan pa imate le kot do smrti, je brat opravičen, da zahteva od vas odškodnino za porabljen hrano. Če je v tem času izkoriščal brat sam njivo, katere vižitek imate vi, boste pa zato od brata zahtevali odškodnino za neopravičeno pobrani užitek. — Bodite pametni in se sami med seboj pobotajte, sicer bodo pravdni stroški večji kot morebitna razlika na prejetih koristi enega ali drugega.

Poravnava zaradi meje. K. M. D. S. sosedom ste imeli večkrat spore zaradi meje in sta se končno pred pričami tako dogovorila, da naj velja med vama mapna meja. Ko je zemljemerec sedaj mapno mejo v naravi odmeril, pa sosed te meje noče priznati. — Poravnava na mapno mejo je bila veljavna in je obvezna za oba. Če sosed sedaj te poravnave noče priznati, ga lahko s tožbo prisilite k temu. Ko bo sodba pravomočna, bo po zemljemeru po mapni meji določena meja v naravi za oba obvezna.

Predvojni invalid. R. K. B. — Sedanja invalidska uredba od decembra 1939 smatra kot invalide le tiste osebe, ki so od dneva mobilizacije pa do 6 tednov po končani demobilizaciji, opravljajoče vojaško dolžnost ali službo, brez lastne krivde dobile rano, poškodbo, pohabo ali bolezen. Ker ste se vi ponesrečili pri vojakih leta 1910, ne morejo veljati za vas določbe nove invalidske uredbe. Kljub temu pa lahko napravite vlogo na invalidsko sodišče; morda boste le izvedeli, po katerem zakonu da vam gre invalidnina.

Neprepisana parcela. K. I. D. — Po smrti staršev ste prevzeli posestve in ste ugotovili, da so bili starši prepisani na eno parcelo, od katere sedaj plačujete davek, dasi to parcelo drugi uživajo. Vprašate, ali je vaša parcela ali ne. — Vprašajte sedanje uživalce te parcele, na kakšen način so prišli v posest te parcele. Morda so jo starši prodali, ni pa bila prodaja izvedena v zemljiški knjigi. Če sedanji uživalci ne bodo mogli izkazati nobenega naslova, kako so prišli v posest te parcele, boste vi lahko s tožbo uspeli, da vam jo bodo morali izročiti v posest. Če je pa že 30 let uživajo, so že priposestvovali lastnino.

Mapne meje. J. M. — Če ste se s sosedom zmenili na mapne meje, potem mora te meje odmeriti in v naravi zaznamovati zemljemerec. Samo z občinskim ogledom ugotovljene mapne meje ne morejo biti zanesljive. Če stranki nočeta zemljemerca, naj pa drugače uredi meje, seveda sporazumno. Če do sporazuma ne pride, bo moral mejo določiti sodnik na predlog ene ali druge stranke. V tem postopanju trpi vsaka stranka svoje stroške obe skupaj pa stroške sodne komisije in po potrebi tudi stroške izvedenca-zemljemerca.